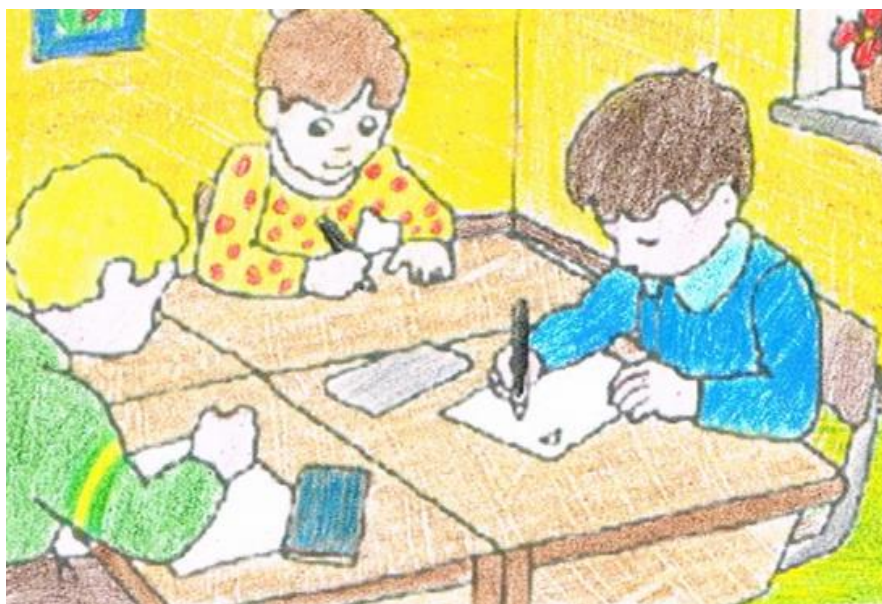

Óvodából iskolába

Van-e kapcsolat az iskolaérettség elérése és a lelkeség megvalósulása között?

Segédanyag a katolikus óvodákban dolgozó óvodapedagógusok részére

Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet

Budapest, 2015.

Készítette: A KPSZTI Vallásos és erkölcsi neveléssel
foglalkozó munkacsoportja
Budapest, 2015.

Szerkesztette: Szerepi Imréné

Lektorálta: Sebők Sándor
fóti plébános

Tartalom

Ajánlás	4
Előszó	5
Az öröklés – tanulás – környezeti hatások egysége	9
A testünk tanulása – Hogyan hat a testi fejlődés az egyéb képességekre	11
A viselkedés alakulásának útja az iskolaérettségig	13
A hit, mint a lelki fejlődés elősegítője	18
Az iskolaérettség kérdései	19
A fejlődési területek jellemzői a beiskolázáskor	21
Összegzés	24
Ajánlott és felhasznált irodalom	25

Ajánlás

A KPSZTI Vallásos és erkölcsi neveléssel foglalkozó munkacsoportja 2014-15. évi munkájának eredményét, összefoglalását tartja kezében a Kedves Olvasó.

Ezúttal is olyan témát választott a munkacsoport, amely – ismerve a saját növendékeinket, és az országos helyzetet, – bizony nagyon aktuális. Egyre nagyobb kihívást jelent az óvodapedagógusoknak, hogy felkészítsék növendékeiket az iskolai életre. Furcsa, a gyermek számára egyáltalán nem előnyös, a kisgyermek lelki, szellemi és testi életét tekintve aránytalan, nem harmonikus fejlődésnek lehetünk tanúi napjainkban. Erősen eltolódott a növendékek fejlődése az értelmiek felé, és sok esetben nagyon lemaradt az érzelmi fejlődés. Ezt a helyzetet súlyosbíthatja, ha a szülők nem fordítanak elég gondot a gyermek játékaira, mozgás lehetőségeire. Egyes esetben a szülő nem társ az óvoda azon törekvésében, amellyel a gyermek, életkori sajátosságainak megfelelően, rendre, következetességre, fegyelmezettségre igyekszik nevelni. Más gyermek családi körülményei miatt zaklatott, szétszórt, vagy befelé forduló.

Nem kis feladat az óvodapedagógusnak megtalálnia a megfelelő eszközöket és módokat, hogy az iskolába menetel idejére olyan gyermeket adjon át a tanítónak, aki alkalmas teljesíteni iskolai feladatait.

Ez az összeállítás remélhetőleg sokat segít majd az óvodapedagógusoknak felelősségteljes munkájukban. Összefoglalja azokat a szakmai szempontokat, amelyeket minden óvodában szem előtt kell tartania a nevelőnek, és kiegészíti azokkal a lelki szempontokkal, amelyek nagy segítséget és többletet jelenthetnek a katolikus intézményben dolgozó óvoda-pedagógusok munkájában.

Fót, 2015. Nagyboldogasszony napján

Sebők Sándor
plébános

Előszó

A köznevelési törvény értelmében Magyarországon abban az évben válik iskolakötelessé a gyermek, amelyikben augusztus 31-ig betölti 6. életévét. Az iskolaérettség megállapítása elsősorban az óvodapedagógus feladata, aki jól ismeri a gondjaira bízott gyermekeket, folyamatosan méri teljesítményüket, és további irányt ad fejlődésüknek.

Elgondolkodtató kérdés, hogy a katolikus óvodáinkban jelenlévő lelkiesség hogyan hat az iskolaérettség elérésének folyamatára. Találunk-e, élünk-e olyan többlettel, ami kedvezően befolyásolja nevelőmunkánkat.

Ezek keresése, összegzése érdekében vállaltuk, hogy körbejárjuk ezt a témát. Neves előadók segítettek minket szaktudásukkal és tapasztalataikkal, hogy azután magunk is elgondolkodjunk a hallottakon, a minket foglalkoztató, vagy érintő kérdéseken.

Ennek összegzését ismerheti meg a Tisztelt Olvasó az alábbi segédanyagban.

Köszönetet mondunk az előadást vállalóknak: Farkas István piarista atyának, aki a lelkiesség jelenlétét és a személyiség megismerésének fontosságát hangsúlyozta, és ebben nyújtott iránymutatást. Fajtné Thuróczy Zsuzsanna egyetemi szakoktatónak, aki a testi fejlődés és az egyéb képességek fejlődésének kapcsolatában bővítette ismereteinket. Elek Anna tanárnak, akivel feleleveníthettük a szociális és lelki érés folyamatáról meglévő ismereteinket. Kádár Zsuzsanna iskolapszichológus és családterapeutának. Vele az iskolaérettség kérdéseiről beszélhettünk.

Köszönetet mondunk a KPSZTI-nek a munkacsoport működésének lehetőségért és a tagoknak, hiszen tapasztalataik megosztásából született az az összegzés, amely bemutatja a katolikus óvodai nevelés iskolai életre felkészítő munkájának jelen helyzetét.

Az útmutató körkép erről a munkáról. Találhat benne az olvasó megfontolásra, átgondolásra váró leírást, állítást. A célunk ezzel a kiadvánnyal, hogy felkeltsük az érdeklődést a téma iránt, megindítsunk egy folyamatot, amelynek végén remélhetőleg még eredményesebben tudjuk ellátni ezt a szerteágazó feladatot.

Ehhez kérem gondviselő mennyei Atyánk segítő áldását.

Budapest, 2015. augusztus 11.

Szerepi Imréné
munkacsoport vezető

Az iskolai életmódra felkészítés célja és feladatai

Ahhoz, hogy nevelési célunkat megfogalmazzunk, szükséges ismernünk a kiinduló pontot. Jelen esetben azt kell górcső alá vennünk, általánosságban mi jellemző azokra a gyermekekre, akik körében ezt a feladatot megvalósítjuk? Milyennek látjuk azokat a családokat, akik hozzánk járatják gyermekeiket? Mi jellemző a XXI. század elején az óvodáskorú gyermekekre? Mely oktatásirányítási elképzeléseket kell figyelembe vennünk, amikor iskolaérettség eléréséről beszélünk?

Gyakorta elhangzik, hogy a mi intézményeinkbe válogatott családok gyermekei kerülnek be. Persze ez az állítás nem a törvényben megfogalmazott lehetőségre utal, miszerint feltétel lehet egyes előírások megkívánása a mi szolgálatunkat igénybe vevőkkel szemben.¹ Sokkal inkább arra irányul, hogy harmonikusabb, kiegyensúlyozottabb családok, a gyermekeik nevelésére nagyobb gondot fordító szülők keresnek meg minket. Ez az állítás igaz is, meg nem is. Katolikus óvodáink nyitottak minden család számára, amennyiben elfogadják azt a lelkeséget, szellemiséget, amellyel mi a gyermekeik felé fordulunk. Ilyen módon színes a szülői közösség. Katolikus felekezethez tartozó, más vallású és csak hitét kereső család is bekerül az óvodáinkba. Mindemellett vannak, akik gyakorlati szempontok alapján választanak minket. Őket is szeretettel fogadjuk. Ugyanakkor valóban elmondható, hogy az óvodáinkban tapasztalható légkör, személyes, bensőséges hangulat különleges szeretetet áraszt a belépő felé. Persze mindezt tudni kell befogadni is. Olyan ez, mint egy nagy kör, melynek közepén Jézus áll. Ahogyan közeledünk a körben Felé, úgy közeledünk egymáshoz is. Aki megmarad a kör peremén, nem lép velünk együtt egyre közelebb, azt mi is nehezebben érzjük el. Ezért szeretnénk mindenkinek segíteni a kezdő lépések megtételében.

Az is nyilvánvaló, hogy a mi óvodáinkat is elérték azok a családi nehézségek, gondok, veszélyek, amelyeket – talán – az állami óvodákban már hosszabb ideje tapasztalnak. Ezek anyagi, megélhetési nehézségek, családok felbomlása, de sajnos megjelenik az elhanyagolás és a függőség is a szülők körében. Megállapítható azonban az is, hogy a tehetősebb családok olykor súlyos terhet raknak gyermekeikre, ha megfontolás nélkül különböző fizetős szolgáltatásokat

¹ Nkt. 31. § (2)a) a nevelési-oktatási intézmény vallási, világnézeti tekintetben elkötelezett intézményként működhet, és ennek megfelelően a gyermekek vagy a tanulók felvételének előfeltételeként kikötheti valamely vallás, világnézet elfogadását, és ezt felvételi eljárás keretében vizsgálhatja.

vesznek igénybe számukra (idegen nyelv, sakk, sport, foci, úszás, balett, korcsolyázás, fejlesztő programok) és még sorolhatnánk, ki tudja meddig. Ők nem értik meg, hogy az óvodáskorú gyermek elsődleges és legfontosabb igénye a közös játék, az együttlét, a mesék, családi történetek, egyéb közös élmények. Ha már mindenképpen „külön foglalkozást” szeretnének gyermeküknek, legalább ne terheljék túl őket. Válogassanak a sok lehetőség között, de elég heti 1-2 tevékenység. A többi idő maradjon a családban az önfelelt játéokra. Óriási veszély a televízió és egyéb „modern” eszközök felügyelet nélküli használata is. Látjuk, hogyan befolyásolja az óvodások személyiségfejlődését a „túlzott szabadság”.

Milyenek a mai gyerekek?

Kényelmesek. Nincsenek, vagy alig vannak apró feladataik, amiket elvégezve arra nevelnék őket, hogy a közös életben mindenki aktívan kiveszi a részét. Keveset mozognak, fáradékonyak, többségük autóban utazik. Csaknem mindent megkapnak, amit megkívánnak vagy rosszul értelmezett szeretetből, vagy, mert kiharcolják maguknak.

Erős akarattal rendelkeznek, dacosak, olykor követelőzők. A szülők egy része nem tud mit kezdeni ezzel. Megjelennek a szélsőségek – vagy ráhagyják, teljesítik a gyermek akaratát, vagy keményen fegyelmezik. Egyik sem megfelelő.

Nyugtalanok és aggodalmaskodók. Vajon mi ennek az oka? A sok feldolgozatlan inger, ami éri őket? Amit nincs módjukban kibeszélni, megbeszélni, kijátszani magukból? Az, hogy keveset kapnak szüleikből, azok elfoglaltsága miatt? Itt visszaköszön a család élete – ügyelnek-e arra, hogy elegendő tartalmas együttlétük legyen?

Nehéz a figyelmüket fenntartani, csapongóak, kapkodóak. Izgó-mozgó jelenlétük olykor igen próbára teszi a velük foglalkozó felnőtt türelmét. A régi „bevált” nevelési módszerek már nem olyan hatékonyak. A pedagógusnak folyamatos megújulásra van szüksége, ha komolyan szeretné venni hivatását.

Ismereteik szerteágazók, de felületeseek, rendezetlenek. A fejükben lévő nagy kavarodást válogatni, rendezgetni, korrigálni szükséges, ami igen nehéz, sok munkát igénylő feladat. Fantáziájuk lehetne színesebb. Nem eléggé kezdeményezők, de a velük foglalkozó felnőtt tevékenységébe örömmel és

érdeklődéssel kapcsolódnak be. A felmerülő akadályokat nehezen veszik, megoldásukhoz segítségre van szükségük.

Szociális képességeik lassabban fejlődnek, a kapcsolatteremtést segítő technikák elsajátítása meglehetősen sok akadályba ütközik. Erősen énközpontúak. Mindennapjaikban megjelenik az agresszivitás (verbális és fizikai). Bizony ez minket, katolikus óvodákat is elért.

Nevelésük, a velük való foglalkozás, elképzelhetetlen a személyes bánásmód alkalmazása nélkül.

Hazánkban a nevelésügy nagy átalakuláson megy keresztül. Az iskolaérettség megállapítását befolyásolják a jogszabályok és rendeletek, amelyek jelenleg még képlékenyek. Ugyanakkor a szabályozások következtében több adminisztrációs feladat hárul a pedagógusokra. A szakszolgálatok átalakítása is ez időben zajlik. Kevés a nevelőmunkát segítő szakember, területenként változik az is, hogy hogyan vehetik igénybe a szakszolgálat segítségét a katolikus óvodák. Feladatainkat azonban ebben a változékony, nehéz időszakban is tenni kell. Az iskolaérettség általános szintjét az Óvodai nevelés országos alapprogramja fogalmazza meg, amely minden katolikus intézmény Pedagógiai programjában kiegészítésre, konkretizálásra került a helyi adottságoknak megfelelően.²

A fent megfogalmazottak ismeretében értelmezzük, mi az iskolai életmódra felkészítő munkánk célja? Az, hogy a tőlünk elkerülő gyermekek iskolába lépését minél zökkenőmentesebbé tegyük.

Ennek elérése érdekében végezzük a gyermekek személyiségfejlesztését, ezért törekszünk a képességeik minél eredményesebb kibontakoztatására – a lemaradások szintre hozására és a tehetségigéreték további fejlesztésére. A személyes bánásmód alkalmazása segíti növendékeinket például a szorongás leküzdésében, az önbizalom erősítésében és az egészséges személyiségük kibontakozásában. Persze egyéb feladataink is vannak. Magunk mellé állítani a családokat, hogy együtt fáradozzunk célunk elérésén. Nem szabad elfeledkeznünk arról, hogy mindezt a katolikus értékek mentén valósítjuk meg: elfogadás, tolerancia, bizalom, az önzetlen segítség, feltétel nélküli szeretet. „..."

² 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról VI. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

amit e legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek.”³ Figyelnünk kell arra, vajon mik azok a rejtett talentumok, amelyeket Isten az egyes gyermekekben rejtett el – ezek felszínre hozása izgalmas tennivaló.

Csodálatos a mi hivatásunk. Szerteágazó feladataink eredményeképpen bontakozik ki és válik iskolaéretté az a csetlő-botló, sírós, önállótlán picike, akinek első közösségi élményei hozzánk fűződnek. Óriási megtiszteltetés és óriási felelősség is egyben a mi hivatásunk. Jó, hogy van, Aki segíti, irányítja tetteinket, Akinek útmutatása mindig biztos pont és támasz számunkra.

Az öröklés – tanulás – környezeti hatások egysége

Amikor a kisgyermek személyiségfejlődését vizsgáljuk, számba vesszük a genetikai adottságokat. Tudjuk, hogy befolyásoló tényező lehet a magzati és a születés utáni károsodás. Sajnos, az oly fejlettnak tartott világunkban is találkozunk ezzel a családi teherrel. Vannak megmagyarázhatatlan esetek, de ilyen tényező lehet a kismama életmódja is, mint a dohányzás, alkoholfogyasztás, stresszes életmód.

A születés körüli enyhébb és erősebb károsodások is nagymértékben befolyásolják a gyermekek személyiségének fejlődését. A fejlett orvostudománynak köszönhetően viszonylag magas a koraszülöttek száma. Ezek a gyerekek az óvodai évek során érik utol kortársaikat – a szülők, a szakemberek és a pedagógusok együttes munkájának eredményeként. Több katolikus óvoda vállalta fel a fogyatékkal élő gyermekek integrált nevelését. Hála nekik érte!

Hasonló súllyal kerül latba a tanulás (szellemi fejlődés), a feltételes idegi kapcsolatok rögzülése, az ismeretek rendszerezése. A mai gyermekek felé árad az információ, amiket válogatás nélkül fogadnak be. Ha nem áll mellettük valaki, aki segít értelmezni ezeket, a gyermekekben egy idő múlva kialakul a szorongás, bizonytalanság keríti hatalmába őket. Szükségük van még a vezetésre, az értelmezésre, a magyarázatokra. Nem hiába teszik fel a kérdéseket: Miért? Merre? Meddig? Az, hogy kapnak-e és milyen válaszokat, segítheti harmonikus személyiségfejlődésüket. Kinek a felelőssége? A miénk, akiket arra hívtak meg az Isten, hogy segítségére legyünk a felnövekvő (katolikus/keresztény) nemzedék nevelésében.

³Békés-Dalos: Újszövetségi Szentírás, Pannonhalma, 1999. Mt 25,40

Katolikus óvodáinkban tiszta és osztatlan óvodai csoportokban egyaránt nevelődhetnek a gyermekek.⁴ Törekszünk a tevékenységek közbeni közvetlen tapasztalatszerzés jelenlétére, a játékos cselekedtetés megvalósulására. Miközben ismereteiket rendezzük, vagy új felfedezéseket teszünk, mindig szem előtt kell tartanunk azt, hogy a közös, örömteli együttlétek, a pozitív ráhatás hatékony befolyásoló tényező a fejlődésben. A játék, a mozgás lehetőségeinek kihasználása napi szinten jelenik meg óvodai életünkben. (A köznevelési törvény alkotói is igen fontosnak tartják a napi mozgás biztosítását.) Amikor a megfelelő módszereket keressük – hiszen óvodáskorú gyermekekről van szó – a komplexitás megvalósulásának lehetőségeiről sem szabad elfeledkeznünk. Katolikus lelkiségünk egy-egy mondatban való közlése azt erősíti a gyermekekben, hogy világunkban összefüggések vannak, nem különálló misztérium a hit. Szervesen kapcsolódik a természethez, a munkához, a különböző tudományokhoz, és része a mindennapi életnek, a kapcsolatoknak is.

Nem új, de mégis folyamatosan gondolkodásra készítő terület a tehetséggondozás és a felzárkóztatás. Saját szakembereink alig vannak. De jó is lenne, ha a külső szakmai segítség igénybevétele helyett saját szakembereink lennének ezen feladataink megoldásához!

A környezeti hatások (lelki, érzelmi, szociális) kedvezőek katolikus óvodáinkban. A családok befogadása, az elfogadás, a bevezetés az óvodai közösségbe olyan folyamatok, amelyek megnyugtadják a szülőket és biztosítják őket arról, hogy jó helyen van gyermekük. Óvodáinkban – bár az épületeink állaga változó képet mutat – a berendezés esztétikája, hitünk jelképei állandóságot, biztonságot, belső békét sugároznak. Az épületen belüli szabad mozgás lehetősége otthonossá teszi a környezetet, ugyanakkor a szokások, szabályok megismertetése, megélési lehetőségek gyakorlása az erkölcsös viselkedés alapozását segíti elő. A pozitív töltés, a modell, a következetesség, az erkölcsi tulajdonságok és az akarat fejlődése, a szociális érzékenység, az alá-fölérendeltségi viszony átélése és gyakorlása, a konfliktuskezelés, a baráti kapcsolatok alakulásának segítése, a másság elfogadása mind formálódhat ebben a környezetben. Tudjuk, hogy a gyermek a vele kapcsolatban álló felnőttől veszi a mintát. Megfigyeli reakcióit, beszédét, viselkedését, példát vesz róla és ennek során alakul ki az istenkép is a lelkében.

⁴ Valljuk, hogy a csoportszervezésnél a pedagógusok személyiségét is figyelembe kell venni. Amennyiben megtehető, a nekik megfelelő szervezeti formában dolgozhassanak, hiszen a hatékonyság ettől is függhet.

Megállapítható tehát, hogy mindhárom területnek nélkülözhetetlen szerepe van a személyiségfejlődés alakulásában. Mindemellett katolikus óvodáinkban a megvalósuló nevelés, a lelkiesség átadása, mint környezeti tényező formálja nem csak a gyermekeket, de hatással van a családokra is.

A testünk tanulása – Hogyan hat a testi fejlődés az egyéb képességekre

„A mozgás sok mindenre orvosság – de nincs olyan gyógyszer, amely a mozgást helyettesítené!” (Görög mondás)

Az újszülöttre jellemző testforma a nagy fej, a nagy test, a rövid végtagok. Ez a testfelépítés hosszú éveken keresztül megmarad, az óvodába lépés idején is még ez a jellemző. A gyermek szakaszokban fejlődik. Az egyik szakaszban nyúlik, a másokban erősödik. Aztán ismét nyúlik, majd erősödik, és ez a folyamat egészen addig tart, amíg eléri a genetikailag kódolt testmagasságot (onnantól kezdve az erősödés, a hízás marad).

Az ember születésétől kezdve sokféle mozgást, mozgásos ismeretet sajátít el. A mozgásos cselekvések tanulása, felhasználása és alkalmazása végig kíséri életünket. E tevékenységek az egészséges testi fejlődéshez szükséges ingerek biztosításán túl a pszichikus funkciók és folyamatok fejlődésének is meghatározó elemei. Számos kognitív képesség a mozgásfejlődésre épül, a mozgás és az értelmi fejlődés egymással összefügg. Azt, hogy a családok az óvodáskor előtt mekkora hangsúlyt fektettek a gyermek mozgásának fejlesztésére, csak az információgyűjtés során tudhatjuk meg.

Bekerül a kisgyermek az óvodába, klasszikus esetben 3 éves korában. Nagy óvodásként az a jelszava: Egyedül is megy! Mégis az a jellemző rá, hogy mozgása összerendezetlen. Inkább ugrál, futkos, mint egy helyben áll, s csak rövid ideig képes törökülésben, vagy két térden, esetleg sarkán ülni. Tanulgatja a másik ember elfogadását, a vele való kapcsolat alakítását, legyen az gyermek vagy felnőtt. Kommunikációjában, a tanulási folyamatokban a hangzás, a dallam, a mimika és sokminden más kelti fel és tartja ébren az érdeklődését. Befogadó – szívja magába az információkat. Ebben az életkorban ismerkedik meg sok mondókával, ringatóval, höcöggetővel. Szereti a hangutánzó játékokat, igazi élmény számára egy-egy állat bőrébe bújni, azt utánozni. Érzelmeket is megjelenít, mint a haragos kiskutya, vagy a bújós kiscica. Inkább figyeli a

társait, szolgálatkészen megy, és hagyja, hogy a nagyobbak vezessék a játékokban.

Majd eltelik egy év. S lássunk csodát, az összerendezett mozgás alakulásának jelei már mutatkoznak. Ebben az életkorban az „Én már tudom” jelszóval kezd bele tevékenységeibe. Korának megfelelően aktív, érdeklődő, magabiztos, ugyanakkor a kicsik és a nagyok között elvész a csoportban. Hogy mit tud? Pozitív megerősítéssel néhány percig egy helyben áll, képes úgy is letérdelni, hogy már nem dől el közben. Perceken keresztül is tud törökülésben, vagy a sarkán ülni. Érdeklődik a felnőtt beszéde iránt, esetenként hozzá is tud szólni. (Figyeljünk csak a gyertyagyújtások alakulására.) A befogadás és együttműködés párhuzamosan jelenik meg. Ismer több mondókát, rövid imát, amit bátran alkalmaz, az ismert dalokat segítség mellett örömmel énekl. Ismerkedik a térformákkal. Inkább a korosztályába tartozó társaival játszik. Már nem kedves neki, hogy a nagyobbak húzzák-vonják, szeret függetlenedni tőlük. Ebben az életkorban különösen fontos a személyes odafigyelés. (Gondoljunk csak a családban középső gyerekként élő helyzetére.)

Aztán ismét eltelik egy év. Ő lett a nagy, akire a többiek felnéznek. Jelszava már: Bízd rám! Ez az otthonosságot, az önállóságot jelképezi. Belakja az óvodát. Pozitív megerősítéssel (hosszabb ideig) nyugodtan áll egy helyben. Képes féltérde ereszkedni és (hosszabb ideig) nyugodtan ül törökülésben, vagy a sarkán. Nyitott, örömmel kapcsolódik a tevékenységekbe, aktív a különböző ismeretek feldolgozásában. Szívesen vállal egyéni feladatot, segít a kisebbek gondozási feladatainak ellátásában, igazi jobb keze a pedagógusnak. Teljesítményére büszke. Ismer több mondókát, rövid és saját szavú imát mond, melyet megfelelően és bátran alkalmaz. Hangszálai is fejlődnek, tisztán, csengő hangon képes énekelni, oktáv hangterjedelmű dalokat segítséggel énekel. És természetesen készül az iskolára!

Látjuk a fejlődés ívét, a mozgásában, a kognitív képességeiben, a pszichomotoros és a nyelvi kifejezőképességében. Ismerjük azt az óriási változást, ami az önállóság tanulásától elvezet a másokért is tenni képes, érett gyermeki személyiségig.

Szép kép a fejlődés útjáról. De vajon nekünk milyen feladataink vannak, amivel mindezt megsegíthetjük? Katolikus/keresztény pedagógusként milyen többletet adhatunk a ránk bízottaknak? Legelőször is az érzelmi biztonság, az elfogadás, a személyes szeretet alakítása. Nem mindegy, mikor hová ülök, kit veszek ölbe, a

pozitív megerősítést alkalmazom-e. Szánok-e néhány percet mindennap arra, hogy minden növendékemmel személyes kapcsolatba kerüljek? Egy gyermeknek sem telhet el úgy az óvodai napja, hogy nem volt megszólítva (pozitív töltéssel) a pedagógus által. Fontos a mozgáslehetőségek állandó jelenlétének biztonságos megszervezése még a kötött tevékenységekben is. Figyeljünk a nagymozgás és a finommotorika fejlődésének támogatására a dalos játékok és népi gyermekjátékok során is. Ezeket a naponta is megjeleníthető huncut mozdulatokat, szavakat, mint a mórrikálás, nagyon kedvelik, felszabadultan játsszák a gyerekek. A beszédszervek ügyesítéséről se feledkezzünk el (puszi, mosoly küldése, mimika). Az anyanyelvi játékok mind-mind alkalmas eszközök ebben a folyamatban. Ezen a területen is erősítjük a tiszta, szép érzelmeket.

A viselkedés alakulásának útja az iskolaérettségig

Amikor viselkedésről beszélünk, az adott közösség által elvárt magatartáshoz való viszonyulásra, az adott magatartásra gondolunk.

Tapasztalatból is tudjuk, hogy az emberek másképpen viselkednek a különböző helyzetekben. A viselkedés tanult magatartás, aminek alkalmazásához a személy feltérképezi a helyet, a lehetőségeket, az elvárást és a hatékonyságot, majd annak megfelelően keres a tanult magatartásformák között. Így van ez a felnőtt emberek körében és így van ez a gyermekek életében is. Már az egészen fiatal személyeknek is vannak viselkedésmintáik, amiket hihetetlen módon képesek alkalmazni az egyes helyzetekben.

Beszéljünk most a gyermekekről, hiszen az óvodáskorúak növeléséért, neveléséért vagyunk felelősek.

Az óvodába vagy családból, vagy a bölcsődéből érkeznek a növendékek. A család szerepe a gyermekek életében, hogy biztonságot adó, szeretettel gondozó, segítő, nevelő, értékeket átadó közösséget biztosítson a számukra. A kisgyermek ebben a közösségben a szükségletei kielégítése mellett már ismerkedni kezd azokkal a viselkedési normákkal, amelyeket alkalmaz a későbbiekben. Már is arról beszélhetünk, hogy mennyire különbözőek a családok szokás- és szabályrendszerükben értékhorozásukban, elveikben. Lehetnek kiegyensúlyozottak, de a skála egészen a gyermeket bántalmazókig tarthat. Így a gyermekek számára a család után az első, vagy második közösségbe, az óvodába

kerüléskor szerteágazó viselkedésformákkal találkozunk. (Lehetnek olyanok, mint egy zsák bolha). Az első feladatok között van, hogy megismertetjük, elfogadtatjuk, alkalmazzuk az óvodai viselkedésformákat (köszönés, megköszönés, kérés, bocsánatkérés, türelem, engedelmesség), hiszen ezek megléte nélkül nehezen tudunk elkezdni fejlesztő tevékenységet.

A gyermekekbe lehetőleg mindazokat az értékeket át kell adni, amelyek értékesek lesznek számára későbbi életvitele során. Ezeket az értékeket azonban úgy adjuk át, hogy azok a gyermekek magatartásának irányítójává váljanak. Ilyen értékek például: az egészségre való odafigyelés, a szeretet, a tisztelet, a humanisztikus értékek (segítőkészség, szolgálat, áldozatvállalás), a munka, a tudás, az esztétikai és a szociális értékek (empátia, türelem), valamint az erkölcsi értékek (igazmondás, tulajdon védelme).

A nevelési folyamatban minden esetben figyelembe vesszük a gyermekek életkori sajátosságait, ennek megfelelően fogalmazzuk meg velük szemben igényeket.

A jogszabályi megfogalmazás is azt támasztja alá, hogy a család megosztja a nevelés feladatát a köznevelési intézménnyel.⁵ Kérdés az, hogy mit, miben tud segíteni az egyik a másiknak? Ahhoz, hogy valóban bizalommal teli együttműködés jöjjön létre a család és az óvoda között, először is a célok ismertetésére fordítsunk figyelmet. Ha már van elképzelése a családnak arról, hogy mit miért teszünk, nagyobb esélye van a kölcsönös bizalom kialakulásának. A másik fontos tennivalónk a kölcsönös érdeklődés és tájékoztatás. Ez elengedhetetlen, ha komolyan vesszük az együttműködést. Az azonos elvárások, követelmények erősítik egymást. Csak akkor van értelme a katolikus óvodát választani, ha otthon a szülők is igyekeznek követni az általunk megfogalmazott értékeket, mint a mintaadás (beszéd, reakció, problémamegoldás, stílus, szeretet).

⁵ NKT 1. § (3) A nevelési-oktatási intézmények pedagógiai kultúráját az egyéni bánásmódra való törekvés, a gyermek, a tanuló elfogadása, a bizalom, a szeretet, az empátia, az életkornak megfelelő követelmények támasztása, a feladatok elvégzésének ellenőrzése és a gyermek, tanuló fejlődését biztosító sokoldalú, a követelményekhez igazodó értékelés jellemzi.

3. § (2) A köznevelésben a nevelés és oktatás feladatát a gyermek szülei, törvényes képviselői megosztják a köznevelési intézményekkel és a pedagógusokkal. E közös tevékenység alapja a bizalom, az intézmény és a pedagógusok szakmai hitele.

A következetességre, az ellenőrzés/értékelés megvalósulására a mai időkben talán még inkább szükség van, mint egy emberöltővel ezelőtt, hiszen a mai gyerekeknek nem igen szabnak határt, erős akaratukkal sok mindent elérnek a szülőknél. Ez egy olyan terület, ahol segítenünk szükséges a családokat abban, hogyan tudják szeretettel és kellő türelemmel mégis a kezükben tartani a gyermek irányítását.

Nagy kérdés, hogy milyen módon segítheti a szocializációt a testvérkapcsolatok kezelése? Ez a dilemma gyakorta foglalkoztatja a családokat, főképpen amióta az osztatlan csoportok működése elterjedt. De az együtt vagy külön eldöntése minket, pedagógusokat is kérdések elé állít. Vannak szempontok, amik alapján erősítjük, hogy a testvérek legyenek együtt. Ilyenek az egymás támogatása, az óvodai környezet könnyebb elfogadása. Máskor meg azt tapasztaljuk, szerencsésebb lenne szétválasztani őket. Amikor akadályozzák egymást a társak felé nyitásban, vagy amikor nehezen értik meg, hogy nem vagyunk egyformák, más-más értékekkel színesíthetjük a kis közösségünket.

Jó nekünk, mert számtalan eszköz áll rendelkezésünkre a szocializációt segítő területeken. Csak érintőlegesen említjük meg ezeket, ki-ki a saját helyén, a rá jellemző körülmények figyelembevételével tudja mindezt továbbgondolni.

Első és legfontosabb terület a játék. A használt játékeszközök, a szerepek, a szabályok, a társulás szintje, alkalmazkodóképesség gyakorlása, az érzelmek megjelenítési formái olyan pótolhatatlan lehetőségek a megismerésben és a fejlesztés megvalósításában, amelyekkel minden óvodapedagógusnak élnie kell. A mindent magának akaró kiscsoportos korú gyermek a mi közreműködésünkkel válik toleráns, építően együttműködő, színes fantáziájú és önkifejező nagycsoportossá.

A verselés, mesélés mindennapi jelenléte óvodáinkban a gyermekek pozitív érzelmeinek erősítésében segít. Magyarázat nélkül is megértik, miért jó a gyengébbek segítése, vagy az udvariasság gyakorlása. Fejlődnek akarat tulajdonságaik, az eseményhez kapcsolódva bevésődik a kívánt magatartásforma alkalmazása. Amíg a kicsik elámulnak a hallott meséken, a nagyok már a szerepekbe bújva előadják a számukra kedves, vagy az őket foglalkoztató meséket, történeteket.

Szintén mindennapi kedvelt tevékenység az ének, zene, énekes játék, gyermektánc. Az esztétikai, érzelmi hatás mellett (pl.: ölbeli játékok) a zene örömteli átélésében, az önálló énekelgetés során, vagy a népi játékok, a

gyermektánc elemeinek gyakorolgatása közben egyre hatékonyabban jelenik meg erkölcsös viselkedésük egy-egy szikrája.

A rajzolás, festés, mintázás, kézi munka területei az érzelmek kifejezésében, esztétikum meglátásában, az egyéni elképzelések és közös munka összehangolásában segíti a fejlődést. Az egyéni munkatempó megfigyelése számunkra ad tájékoztatást arról, hogyan segíthetjük a továbbhaladást. A gyerekek műveiben megjelennek a vallásos tartalmú elemek is.

A mozgás megfigyelése a mozgásfejlettség feltérképezésének kiinduló pontja. De amíg mi megfigyelünk, a gyermekeket átjárja a mozgás öröme, leköti figyelmüket a feladat és az eszközhasználat. Egy hosszú folyamat eredményeként lesznek képesek arra, hogy figyeljenek a szabályok megtartására, valamint a pozitív csapatszellem megélésére.

A külső (teremtett) világ tevékeny megismerése során tudjuk alakítani érdeklődésüket az őket körülvevő világ szépségei iránt. Rengeteg kérdés és gondolat foglalkoztatja őket. Ezek helyes - az életkori és fejlettségi sajátosságaiknak megfelelő- megválaszolása és a személyes példánk gyújtja meg szívükben a természet szeretetének lángját. Megismerik a számukra később evidenssé váló természetvédelmi eljárásokat, mint a takarékoság, a tisztaság fenntartása, a szelektív hulladékgyűjtés és az újrahasznosítás – természetesen mindezt a maguk óvodás szintjéhez igazítva. Az ünnepek, a hagyományok ápolása megtanítja őket kilépni a hétköznapiakból, örülni a jelen pillanatnak és értékelni azokat az embereket, emlékeket, szokásokat, amelyek a gyökereket jelentik számukra.

A gyermekek munkavégzése az óvodában a motiváltságukra, önkéntességükre épül. Miközben „segítenek” a felnőtteknek, vagy a társaiknak, alakul felelősségérzetük. Megtanulják értékelni a munkát, becsülni a dolgozó embereket.

Tehát igen nagy jelentősége van nevelőmunkánkban az erkölcsös viselkedés alapozásának. Kegyelem, hogy sokféle, színes ötlettel rendelkezünk ezen a

téren. Például a szocializációt elősegítő játékok⁶ használata kedvelt elfoglaltság a gyerekek körében. A különböző korosztályhoz tartozó gyermekeknek más-más igényei vannak. Míg a picikéknél a bizalom alakítása hangsúlyos, a nagyoknál már a csapatban való együttműködés segítése a feladat. A mindennapjainkban használunk olyan mondókákat, versikéket és meséket, énekeket, amelyek szintén a helyes viselkedés megvalósítását segítik.⁷

A viselkedés fejlődésének útját követni, mérni is kell. Erre valók a megfigyelések: például hogyan viselkedik az egyes gyermek a vele kapcsolatba lépő felnőtten, társsal, szülővel. Milyen akarat tulajdonságokat hordoz? A szociometriai mérések megmutatják a csoport szerveződését és megláttathatnak velünk olyan tényeket is, amit nem tartottunk eléggé fontosnak, vagy elkerülte a figyelmünket. Az egyéni fejlődési naplók vezetése – bár intézményenként változhatnak, a szakmai munka tudatosabbá tételét támogatják. A félévenkénti, illetve szükség szerinti rögzítés és a területhez tartozó egyéni feladatok megfogalmazása, valamint megvalósítása esélyt ad arra, hogy a személyes bánásmód jelen legyen a mindennapokban. És ha mindez társul a szülők rendszeres tájékoztatásával, a konzultációkkal, és a közös munkával, jó esélyünk van az eredmény megtapasztalására.

⁶ Kiscsoportosoknál társ hangjának felismerése: Kiskakasom adj egy hangot, Ki van a takaró alatt... játékokkal; egymás óvodás jeleinek megismerése: Add tovább a labdát! játékkal; Kútba estem! párválasztós játékok; bábozás.

Középső csoportosoknál egyszerű társasjátékok; párválasztó játékok; szeretem, nem szeretem játékok; bizalomsegítő játékok; bábozás, dramatizálás.

Nagycsoportosok körében a bábozás, dramatizálás; párválasztó játékok; szerep és szabályjátékok; bizalomerősítő játékok; a megfigyelés fejlődését, az emlékezet tartósságának fejlődését segítő játékok.

⁷A békülős mondókák; a munkacsoport által korábban készült kiadványok; Fésűs Éva könyvei; Lázár Ervin mesék; La Fontaine mesék; válogatott bibliai történetek.

A hit, mint a lelki fejlődés elősegítője

A katolikus lelkiség egyik fő jellemzője intézményeinknek. Mint meghatározó tényező, hozzá kell járuljon az érzelmi biztonságot nyújtó szeretetteljes, családi légkör mindenkori megnyilvánulásához. De mi a szeretet? Nem más, mint cselekvő törődés annak az életével és fejlődésével, akit, vagy amit szeretünk. Ahol ez a cselekvő törődés hiányzik, ott nincs szeretet. Rámosolygunk-e „csak úgy” az egyes gyermekekre? Észrevesszük-e, ha segítségre szorul, és segítünk-e, még ha nem is a mi feladatunk lenne? A gondoskodás és a törődés maga után vonja a szeretet egy másik aspektusát: a felelősséget, amely teljességgel önkéntes cselekvés; annyit tesz, hogy megfelelek egy másik ember kimondott vagy kimondatlan igényeinek. A felelősség könnyen uralkodássá és birtoklássá fajulhat, ha oka nem a szeretet harmadik összetevője, a tisztelet. A tisztelet nem félelem és/vagy bámulat; azt a képességet jelenti, hogy valakit olyannak lássunk, amilyen, hogy tudatában legyünk egyszeri egyediségének. Az ilyen szeretet átlelkendezéséhez szükséges a személyes példa. Gyerek felé, szülő felé, munkatárs felé egyaránt. Tisztelni a másiban Isten képését, tenni a másikkért és a másoknak, mintha az Úrnak tennénk.

A Szentírás bőségesen tartalmaz olyan írásokat, amik az együttélés szabályairól tájékoztatnak, vagy éppen az elfogadottság élményét segíthetik. Ezekből mi, felnőttek is tanulhatunk. Mégis, az Evangélium legfontosabb üzenete a feltétel nélküli szeretet. Ez a biztató, bátorító tudás – ha gyakorlati megvalósulással is párosul – nagymértékben segíti az egészséges személyiség alakulását.

Miről ismerjük meg a jó katolikus nevelőt?

Elkötelezettsége példát mutat a környezetében. Képviseli a szellemiséget az intézmény építő tagjaként. Becsületes, megbízható, pontos, és lelkiismeretes. Szakmai elhivatottság, önképzés jellemzi. Mindenkor erősíti az Egyházzal kialakult pozitív képet. Nem utolsó sorban pedig megdolgozik lelki élete növekedéséért.

Az ilyen pedagógus örömmel van a gyerekek között és eléjük éli, átsugározza a felsorolt értékeket. Az értékek pedig alkalmassá teszik a gyermeket arra, hogy életét majdan alkotó módon vezethesse. Az alkotó életvezetés értékeinek beépülése egyaránt fontos a társadalom és az egyén számára, hiszen a gyermek boldogulása a saját, és a társadalom megelégedésére is szolgál.

Az iskolaérettség kérdései

Elérkezünk az iskolaérettség tényleges kérdéseihez.

Az iskolába lépéstől hosszú éveken keresztül a tanulás lesz a gyerek számára a legfőbb tevékenységi forma, az iskola az a hely, ahol mindennapjainak jelentős részét tölti.

A családok, főképpen azok, akik első gyermekükkel készülnek az iskolába, elvárják, hogy ilyen irányú tájékoztatást, segítséget is kapjanak az óvodától. Hála Istennek, sok olyan óvodánk van, ahol megoldott az iskolai továbbmenetel, mert többcélú az intézmény, vagy azért, mert testvérkapcsolatot alakítottak ki egymással az óvodák, iskolák.

Katolikus/keresztény pedagógusként valljuk, hogy a nevelési elképzeléseinknek, a céljainknak megfelelően, a tőlünk kikerülő növendékek hasonló lelkeségű intézményben tudnak további fejlődési utat bejárni. Ezért azt támogatjuk, hogy katolikus/keresztény lelkeségű iskolában folytassák tanulmányaikat. Természetesen helyi adottságok is vannak. Ki-ki a saját településén ismeri a befogadó iskolákat segítséget nyújthat a választásban.

Az iskolaválasztás szempontjairól tájékoztatást kapnak a családok. Ennek változatos formái vannak, egy-egy óvoda több lehetőséggel is él. Ilyen alkalmak lehetnek a leendő elsős tanítók óvodai látogatása, a szülők iskolai bemutató órán való részvétele. Közös (óvodai-iskolai) foglalkoztató alkalmak, szülői értekezlet keretében történő bemutatkozás, vagy éppen szakember tájékoztató előadása az iskolaérettségi kérdésekről. Fogadóórák keretében is kaphatnak választ felmerülő kérdéseikre a családok, és szórólapokon való bemutatkozások elolvasása is hozzásegítheti a szülőket a megfelelő választáshoz.

Összefoglalásra került az is, hogy milyen módon valósulnak meg óvodáinkban az iskolaérettségi vizsgálatok. Ezek szerint ez is sokrétű képet mutat. Személyiségfejlődési naplót⁸ minden növendékről vezetnek óvodáinkban. Ezekben rögzítik a különböző területeken elért fejlettségi szintet, és ezekben fogalmazzák meg az egyéni fejlesztési feladatokat is. Van, ahol a napló vezetése és az abban foglaltak alapján a pedagógus dönti el, hogy a gyermek iskolaérett-

⁸ Intézményenként lehet más elnevezésű a dokumentum, de tartalmában sok azonosságot mutat. Lásd 22/2013.

(III.22.) EMMI rendelet 18.§

e. Már korábban, ha valami eltérést tapasztal, kérheti a szakember segítségét. Így járhatnak korai fejlesztésre, logopédiai, és fejlesztő foglalkozásokra, különböző terápiákra a segítséget igénylő gyermekek.

Ha nem egészen egyértelműek a fejlődés mérésének megállapításai, a helyi szakszolgálathoz fordulhat a pedagógus, ahol elvégzik az iskolaérettségi vizsgálatot.

Vannak olyan óvodák, ahol pedagógus továbbképzés után Sindelar, illetve DIFER mérésekkel könnyítik meg a döntést.

Számos katolikus intézményben a helyi szakszolgálatokból logopédus (és több helyen fejlesztő pedagógus is) segíti a szakmai munkát.⁹ Ők a szűrések elvégzésével kapcsolódnak be az iskolaérettségi vizsgálatba.

Alkalmanként szükség van arra is, hogy a Tanulási Képességeket Vizsgáló Bizottság döntésére támaszkodjon az óvoda, és a család.

Általánosságban elmondható, hogy az odafigyelés, korai szűrések és fejlesztések eredményeként, a pozitív ráhatások következtében növendékeink megfelelő időben kezdik meg az iskolai életet.

Milyen tapasztalataink vannak az iskolakezdés kérdésével kapcsolatosan?

A gyakorlat inkább pozitív képet mutat, de nem kedvező eljárás is történik. Ilyen például, amikor a szülő erős ráhatására nem megfelelő döntés születik a gyermek óvodában maradásáról, vagy iskolába lépéséről (kényelem, pedagógus választás kérdése, nem valós ismeretek a gyermek fejlődéséről, elfogultság). Sokféle okkal lehet magyarázni – bár ne kellene. A gyermek érdekében, aki a nem megfelelő döntés miatt hátrányt szenved. Csak az együttműködés erősítésével tudjuk ezeket kivédeni.¹⁰

⁹Ezek a segítő szakemberek heti 2-4 órában látják el a feladatot. A segítséget igénylő gyermekek száma azonban egyre emelkedik. Előbb-utóbb szükség lesz arra, hogy saját szakemberekkel rendelkezünk – akár körzetenként utazó szakember alkalmazásával – hogy a hozzánk járó gyermekek ne kerüljenek hátrányba a segítség elérésének tekintetében.

¹⁰ Pedagógus-család-szakemberek minden irányú együttműködésének megvalósulása segíthet a kölcsönös elfogadás, a bizalom alakulásában. A pedagógus szaktudásának elismerése és gyermekszertetének megtapasztalása a szülőt nyitottá, befogadóvá teszi. Ha pillanatnyilag nem is érti, de érzi, hogy a legfontosabb a gyermek, az együttműködés eredményeként megvalósulhat a megfelelő időben történő beiskolázás.

Iskoláskorban a szülő mellett a pedagógus személyisége is jelentős szerepet tölt be a tanuláshoz való viszony alakulásában. Az ő dicsérete, elismerése fokozza a gyerek tanulási kedvét, önbizalmát, hozzájárul az eredményes iskolai évekhez. Talán éppen ezért a gyermek számára a legjobb tanító megválasztásának terhe nehezedik a családokra. A szülők izgatottak, szoronganak az iskolakezdés közeledtével. Jól döntöttek? Megállja a helyét gyermekük az iskolában? Túl magas a követelmény! Ilyen, és ehhez hasonló kérdések foglalkoztatják őket, amely félelmet szeretettel, odafordulással, bátorítással, pozitív megerősítéssel tudunk oldani. Ezért is jók az „Iskolakóstolgotó” programok, amelyek felidéznek bennük gyermekkori élményeiket, és megerősítik őket abban, hogy az iskolában is jó, megfelelő helyen lesznek gyermekeik. Talán még az is segít ebben, ha az ismerős családok egy helyre íratják csemetéiket. A kezdeti akadályok együttes leküzdésében, mint az új hely, új pedagógus, más feladatok, segíthetik egymást a gyerekek.

Visszajelzések vannak az iskolakezdestről. A családok – a kisebb gyermekkel – továbbra is az óvoda tagjai, tőlük akár napi szinten is halljuk az információkat, együtt örülünk a megismert új betűknek, a jutalomként kapott nyomdának. A tanítókkal is van kapcsolat, iskolalátogatás, közös program alkalmával. A kérdőíves megkeresésre, és dokumentált visszajelzésekre azonban több helyen nagyobb hangsúlyt kell fordítani.

A fejlődési területek jellemzői a beiskolázáskor

A beiskolázás idejére az első alakváltozás megtörténik, a gyermekkori testformát egy fejlettebb testalkat váltja fel. Megváltozik a fejnek, a törzsnek és a végtagoknak az aránya, a törzs és az alsó végtagok a fejhez viszonyítva növekszenek, a gyerekek „kinövik” az óvodát. Megnövekszik a teljesítmőképességük, a teherbírásuk. Hatéves korra egy átlagos gyerek kb. 120-130 cm, és 20-22 kg. Eltérések lehetnek, de ha a szükséges fizikai erő nincs meg, felmerül a kérdés, bírja-e a gyerek az egész napos iskolával járó megnövekedett terhet. A gerincoszlopon kialakul az élettani görbület, a csontosodás tovább folytatódik. A gyerekek csontozata még nem eléggé szilárd, könnyen deformálódik, így fokozott figyelmet igényel a testtartás korrigálása, és a terhelés.

Kialakul a dominancia, a kezesség. A második alakváltás jele a fogváltás. Ez tájékoztatást ad az idegrendszer érettségéről is. A cipőfűző megkötésének a

tudása csak részben gyakorlás függvénye (kell még hozzá finommotorika, térítájékozódás, vizuális megfigyelőképesség). A helyes ceruzafogás pedig megsegíti a vonalvezetést. Helytelen ceruzafogással sokkal nagyobb erőfeszítést jelent az írás. Ennek nehézségei igazán akkor jelentkeznek, amikor az írás mennyisége megnövekszik.

Nagyon fontos, hogy a gyermek ismerje saját testét, méghozzá biztonsággal. Bizonytalan testséma a világban való tájékozódást is bizonytalanná teszi. Az iskolaérett gyermeknek kialakult térérzéke van. Meg tudja különböztetni a jobb és bal oldalát, képes a szem-kéz megfelelő koordinálása. A térirányok felismerése térben és síkban elengedhetetlen az írás, olvasás megtanulásához, mint ahogyan a jól működő látás, hallás is. Érzékszervi fogyatékoság esetén sokkal nehezebb a tanulás. Alapfeltétele az írás-olvasás tanulásának, hogy a gyermek a szemével úgy tudja követni a kezét, hogy közben nem a kezére, hanem a leírtakra figyel. Fontos az alak- szín- formaállandóság kialakulása is. Fejletlensége esetén a kisiskolás nem tudja megfeleltetni a kis és nagybetűket, nem tud nyomtatott szövegről írottra másolni, és betű-felismerési nehézségei is lehetnek.

Szintén szükséges az elemi mozgások összerendezettsége. Ezek a kúszás, mászás, lábujjhegyen járás, sarkon járás, külső talpélen járás, guggoló járás, szökdelések, fejemelések háton, hason. E feladatok pontatlan, hibás végrehajtása az idegrendszer éretlenségét jelenti. Idegrendszeri rendellenességre utal az egyensúlyérzék bizonytalansága, ez figyelemkoncentrációs és magatartási zavart okozhat.

Figyelnünk kell a finommozgások fejlettségére is. A vállöveknek, csuklónak, az ujjaknak mozgékonyak, függetlennek kell lenniük. Ez előfeltétele az írástanulásnak. Jó tudni, hogy a beszédmozgás is finommozgás.

A lelki fejlődés bizonyítékai is jól felismerhetők. Érdeklődés és nyitottság jellemzi őket. Tisztul és erősödik a szerető mennyei Atyáról alkotott képük. Önállóságra törekcsenek, fejlődik kudarctűrő képességük. Bizalommal fordulnak a felnőttek és a társak felé, a másik elfogadása jellemzi őket.

Hatéves korára minden gyermeknek tudnia kell kifejezni magát a saját anyanyelvén. Egy adott képről vagy témáról önállóan kell mondania néhány összefüggő mondatot. Szintén elengedhetetlen feltétele az iskolaérettségnek a megfelelő problémamegoldó rutin kialakulása, az emlékezet, a figyelem és a feladattudat kialakulása.

Az idegrendszer fejlődése következtében egyre kifinomultabb, összetettebb lesz a cselekvésük, magasabb szintű a gondolkodásuk. A megfelelő szintű fogalmi gondolkodás előfeltétele az iskolai életnek. Erre az időre már spontán el kell végezniük az elemi gondolkodási műveleteket. Növekszik lexikális ismeretük, megjelenik a szándékos figyelem, a bevésés és a felidézés. A jól rögzíthető és tartós figyelem feltétele a tanulásnak. A nehezen rögzíthető, könnyen elterelhető, megtapadó figyelem nehezíti, esetleg lehetetlenné teszi az ismeretszerzést. Másodlagos tünetként jelentkezhet a súlyos magatartási és beilleszkedési probléma.

Értik a verbális és a metakommunikációs jelzéseket. Szárnyaló képzelet, kreativitás jellemzi őket, emellett megjelenik a problémamegoldó gondolkodás is. Ennek fejletlensége megnehezíti az írás, olvasás tanulását, a beilleszkedést. Képtelen lesz az önálló munkára. Az iskolaérett gyermek megérti, hogy vannak kötelességei, aminek akkor is eleget kell, hogy tegyen, ha nincs hozzá kedve, fáradt, vagy inkább játszana. Ha ez nem alakul ki, nehéz lesz az iskolai élet, a tanulás. A tanulásban elengedhetetlen az emlékezet megfelelő szintű fejlettsége. Szükséges a bevéséséhez, feladattartáshoz.

Az iskolába készülő gyerekek megfelelő ismerettel rendelkeznek szűkebb és tágabb környezetükről, és már várják az iskolát.

Összegzés

Így összefoglalva kicsit ijesztően hangzik, milyen felelősség terhel minket, óvodapedagógusokat a gyermekek iskolai érettségre való felkészítése terén. Annál is inkább, mert a felelősségünk több irányú.

Mindenekelőtt felelősséggel tartozunk annak a Jézusnak, aki Szentlelke által meghívott minket a pedagógus pályára. Minden munkánkat úgy kell végeznünk, hogy az kedvére legyen. Hinnünk kell, hogy Ő megadja azokat a kegyelmeket, amelyek szükségesek hivatásunk betöltéséhez. Nekünk pedig úgy kell fölhasználnunk ezeket, hogy igazak legyenek egykor ránk nézve is a Dániel Könyvének sorai: „ ... akik igazságra tanítottak sokakat, tündökölnek örökkön-örökké, miként a csillagok.” (Dán 12, 3)

Felelősek vagyunk a szülők felé, akik ránk bízta gyermekeiket. Nem csalatkozhatnak bennünk, hiszen életük legnagyobb kincsét adták át nekünk, hogy ápoljuk, növeljük, gazdagítsuk őket.

Nem utolsó sorban felelősek vagyunk katolikus intézményeink jó híréért is. Sokszor megállapítottuk már, hogy reflektorfényben vagyunk: tőlünk többet várnak, szakmailag és szellemiség terén egyaránt, mint más intézménytől.

Higgyünk abban, hogy odafigyeléssel, olykor kemény munkával, és mindenekelőtt nagy szeretettel, szaktudással végezve feladatunkat, a mennyei Atya megáldja tevékenységünket, és felelősséggel, nyugodt lélekkel engedhetjük el az iskolába növendékeinket!

Ajánlott és felhasznált irodalom

- 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet
- 22/2013.(III.22.) EMMI rendelet
- 363/2012. (XII.17.) Korm. rendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- A II. Vatikáni Zsinat tanítása. Szent István Társulat, Budapest, 1986.
- Bodnár Gabriella – Simon Péter A viselkedés pszichológiai alapjai, EKTF Líceum Kiadó, Eger 1997.
- Dr. Bakonyi Anna – Lendvai Lászlóné: Óvodai fejlődési napló, MÓD-SZER-TÁR Oktatásszervező és Tanácsadó Kft. 2013.
- Dr. Ross Campbell: Életre szóló ajándék. Harmat Kiadó, Budapest, 1998.
- Gyökössy Endre: Együtt a szeretetben, Szent Gellért Egyházi Kiadó, Budapest, 1995.
- Karácsony Sándor: A tanulás mesterfogásai, A Csökmei Kör kiadása, Pécel, 1998.
- Ó és Újszövetségi Szentírás, Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest, 2003.
- Szerk.: Szerepi Imréné: A 3-7 éves korú gyermekek vallásos és erkölcsi nevelésének ajánlott éves terve, KPSZTI, Budapest, 2004.
- Szerk.: Szerepi Imréné: Küldött vagy! , KPSZTI, Budapest, 2008.
- Uzsalyné Pécsi Rita: A nevelés az élet szolgálata. Kulcs a muzsikához Kiadó, Pécs, 2011.